

DECIZIE

14 aprilie 2021

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova,
Ala Cobăneanu,
Galina Stratulat,
Dumitru Mardari,
Mariana Pitic

examinând în ședință publică recursul declarat de Musienco Alexandru și avocatul acestuia Cebotari Adrian,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Tretiacenco Valerii împotriva lui Musienco Alexandru cu privire la încasarea datoriei și dobânzii de întârziere conform contractului de împrumut,

și cererea de chemare în judecată reconvențională înaintată de Musienco Alexandru împotriva lui Tretiacenco Valerii cu privire la declararea nulității recipisei,

împotriva deciziei din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de Musienco Alexandru, prin intermediul avocatului Cebotari Adrian, fiind menținută hotărârea din 11 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani,

c o n s t a t ă:

La 13 noiembrie 2013, Tretiacenco Valerii s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva lui Musienco Alexandru cu privire la încasarea datoriei în mărime de XXXX dolari SUA și a dobânzii de întârziere în mărime de XXXX dolari SUA.

În motivarea acțiunii, reclamantul Tretiacenco Valerii a indicat că a transmis cu împrumut pârâtului Musienco Alexandru suma de XXXX dolari SUA, fapt confirmat prin recipisa din 18 iunie 2010.

Potrivit reclamantului, în condițiile în care în recipisă nu a fost stipulat termenul de rambursare a împrumutului, la 24 septembrie 2013, prin reclamația expediată în adresa pârâtului a solicitat restituirea acestuia, somație care a rămas fără răspuns, nefiind astfel rambursat împrumutul acordat, iar prin urmare consideră întemeiată pretenția de încasare a datoriei în condițiile speței. Totodată, cu trimitere la prevederile art. 872 alin. (2) din Codul civil, reclamantul a solicitat și încasarea dobânzii de întârziere în mărime de XXXX dolari SUA.

Pe parcursul examinării cauzei, Musienco Alexandru s-a adresat cu acțiune reconvențională împotriva lui Tretiacenco Valerii, solicitând instanței de judecată constatarea nulității recipisei din 18 iulie 2010.

În motivarea acțiunii sale Musienco Alexandru a indicat că, nu a luat cu împrumut de la Tretiacenco Valerii mijloace bănești și nu și-a exprimat acordul de a întoarce vreo sumă, iar recipisa datată cu 18 iunie 2010 a fost semnată de către acesta în rezultatul amenințării cu răfuială fizică și vătămare a integrității corporale, fapt care ar fi confirmat prin ordonanța din 22 septembrie 2014 privind începerea urmăririi penale conform semnelor componente de infracțiune prevăzută de art. 155 din Codul penal.

Suplimentar, Musienco Alexandru a indicat că, prin ordonanța din 29 octombrie 2013, s-a dispus începerea urmăririi penale conform semnelor componente de infracțiune prevăzută de art. 190 alin. (5) din Codul penal pe faptul dobândirii ilicite prin înșelăciune și abuz de încredere a mijloacelor financiare ce aparțin lui Musienco Alexandru și Tucanov Vladimir. Mai mult, potrivit reclamantului reconvențional, recipisa litigantă nu a fost semnată la 18 iunie 2010, dar în anul 2013. A mai menționat că, acest act a fost semnat fără intenția de asumare a vreunei obligații, astfel încât este unul fictiv.

Prin hotărârea din 11 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, cererea de chemare în judecată depusă de Tretiacenco Valerii împotriva lui Musienco Alexandru cu privire la încasarea datoriei în mărime de XXXX dolari SUA și a dobânzii de întârziere în sumă de XXXX dolari SUA, a fost admisă integral. A fost încasată din contul lui Musienco Alexandru, în beneficiul lui Tretiacenco Valerii, datoria în mărime de XXXX dolari SUA și dobânda de întârziere în sumă de XXXX dolari SUA, convertiți în valută națională la data executării hotărârii. Au fost încasate din contul lui Musienco Alexandru, în beneficiul lui Tretiacenco Valerii, cheltuielile de plată a taxei de stat în mărime de 3 000 lei. A fost încasată de la Musienco Alexandru, în contul statului taxa de stat în mărime de 22 000 lei. Cererea reconvențională depusă de Musienco Alexandru împotriva lui Tretiacenco Valerii cu privire la constatarea nulității recipisei din 18 iulie 2010 a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

Prin decizia din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Musienco Alexandru, prin intermediul avocatului Cebotari Adrian, fiind menținută hotărârea din 11 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a concluzionat că existența datoriei lui Musienco Alexandru față de Tretiacenco Valerii se confirmă prin recipisa din 18 iunie 2010, iar înscrisuri care ar proba stingerea datoriei de către debitor nu au fost prezentate. Cu referire la acțiunea reconvențională a lui Musienco Alexandru, instanța a indicat că, fiindcă faptul că actul juridic a fost executat de către una dintre părți, nu poate fi invocată fictivitatea acestuia, partea având posibilitatea de a cere rezilierea lui pentru neexecutarea obligațiilor contractuale.

La 27 iulie 2020, Musienco Alexandru și avocatul acestuia Cebotari Adrian au contestat cu recurs decizia din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău. Totodată, recursul a fost declarat și împotriva încheierii din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respinsă cererea depusă de avocatul Cebotari Adrian în interesele lui Musienco Alexandru cu privire la ordonarea expertizei grafologice, grafoscopice și tehnice.

În motivarea recursului au invocat faptul că instanța de apel a aplicat eronat normele de drept material, nu a constatat și elucidat pe deplin circumstanțele importante pentru soluționarea pricinii, a apreciat arbitrar probele prezentate de către participanții la proces, iar concluziile instanței sunt în contradicție cu circumstanțele

pricinii. Suplimentar, s-au indicat argumente similare celor din cererea de apel, accentuându-se faptul că litigiul a fost examinat de către instanța de apel în lipsa unui participant la proces.

Astfel, recurentul a solicitat admiterea cererii de recurs, casarea deciziei și încheierii din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, cu remiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel în alt complet de judecată.

La 17 septembrie 2020, Tretienco Valerii, prin intermediul avocatului Grigoraș Ala, a depus referință la cererea de recurs, solicitând respingerea acesteia cu menținerea în vigoare a deciziei contestate.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural prevăzute de art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Potrivit materialelor cauzei, decizia Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată la 26 mai 2020 și expediată participanților la proces la 24 iunie 2020 (f.d. 169, vol. II), însă la materialele cauzei nu există înscrisuri care să probeze momentul recepționării acesteia de către participanții la proces. Astfel, având în vedere faptul că recursul declarat împotriva deciziei din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău a fost înregistrat la 27 iulie 2020, în conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, acesta se consideră declarat în termen.

Prin încheierea din 28 octombrie 2020 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de Musienco Alexandru și avocatul acestuia Cebotari Adrian împotriva deciziei din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, a fost considerat admisibil.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

În ședința de judecată, Musienco Alexandru și avocatul acestuia Cebotari Serghei au susținut cererea de recurs, solicitând admiterea acesteia, casarea deciziei și încheierii din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, cu remiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel în alt complet de judecată.

Reprezentantul intimatului Tretienco Valerii, avocatul Grigoraș Ala, a solicitat respingerea cererii de recurs și menținerea în vigoare a deciziei din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău.

Audiind participanții la proces, verificând legalitatea actelor de dispoziție contestate, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea speței date, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat de Musienco Alexandru și avocatul acestuia Cebotari Adrian, și va casa decizia instanței de apel, cu trimiterea cauzei spre

rejudecare, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată, dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 445 alin. (3) din Codul de procedură civilă, în urma examinării recursului, instanța de recurs emite o decizie care rămâne irevocabilă din momentul emiterii. Decizia se consideră a fi emisă din momentul plasării acesteia pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

Colegiul lărgit constată că, Tretiacenco Valerii s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva lui Musienco Alexandru cu privire la încasarea datoriei în mărime de XXXX dolari SUA și a dobânzii de întârziere în mărime de XXXX dolari SUA, în temeiul recipisei din 18 iunie 2020.

Pe parcursul examinării cauzei, Musienco Alexandru s-a adresat cu acțiune reconvențională împotriva lui Tretiacenco Valerii, solicitând instanței de judecată constatarea nulității recipisei din 18 iulie 2010.

Fiind investită cu judecarea pricinii în cauză, prima instanță a admis integral acțiunea inițială și a respins acțiunea reconvențională. Prin decizia din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Musienco Alexandru, prin intermediul avocatului Cebotari Adrian, fiind menținută hotărârea din 11 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani.

Examinând materialele cauzei, Colegiul constată că instanța de apel a examinat cererea de apel superficial, fără să dea o apreciere tuturor argumentelor invocate de către participanții la proces și circumstanțelor cauzei, precum și probelor anexate la materialele cauzei, care sunt importante pentru soluționarea justă a litigiului, iar concluziile instanței sunt în contradicție cu circumstanțele pricinii, decizia fiind motivată insuficient.

În contextul prevederilor art. 373 din Codul de procedură civilă, instanța de apel era obligată în limitele apelului să verifice circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, să aprecieze probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces.

Colegiul precizează că soluția adoptată de către instanța de apel este nemotivată, deoarece din textul acesteia nu se reliefează o motivare amplă asupra tuturor argumentelor expuse de către participanții la proces în prezenta acțiune, precum și nu sunt apreciate toate probele importante pentru soluționarea cauzei. Or, în conformitate cu art. 239 din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța *își întemeiază hotărârea* numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și *pe probele cercetate în ședință de judecată*.

Astfel, prin decizia din 26 mai 2020, Curtea de Apel Chișinău a ajuns la concluzia netemeiniciei cererii de apel formulate de avocatul Cebotari Adrian, în interesele lui Musienco Alexandru, dar nu a argumentat cu suficientă claritate etiologia acestei concluzii. Reieșind din cele expuse, Colegiul lărgit atrage atenția asupra faptului că instanța de apel, de fapt, nu a dat răspuns la toate argumentele formulate în cererea de apel, evitând să se expună cu suficientă claritate asupra probelor care au determinat soluția pronunțată.

Cu referire la acest aspect, instanța de apel urma să verifice în ce măsură litigiul a fost examinat de către prima instanță, dacă aceasta a dat o apreciere corespunzătoare tuturor circumstanțelor și *probelor* invocate în acest sens, să se expună asupra legalității și temeiniciei cerințelor formulate de participanții la proces.

În așa mod, Colegiul lărgit reține că instanța de apel a stabilit că între părți există un raport juridic de împrumut, fapt care rezultă din conținutul recipisei semnate de Musienco Alexandru la 08 iunie 2010. Concluzionând asupra temeiniciei hotărârii primei instanțe cu privire la încasarea datoriei din contul lui Musienco Alexandru în beneficiul lui Tretienco Valerii, Curtea de Apel Chișinău a reținut prevederile art. 210, 211, 514, 867 alin. (1) din Codul civil (în redacția de până la 01 martie 2019).

Totodată, este de menționat faptul că prima instanță a dispus încasarea datoriei, făcând trimitere la recipisă, și anume la f.d. 8, vol. I, fără a specifica că de fapt la dosar este anexată doar o copie a acesteia. Potrivit cererii de apel, Musienco Alexandru a obiectat în privința acestui fapt, Curtea de Apel Chișinău considerând acest argument ca fiind nefondat.

Cu referire la acest aspect, instanța de apel a citat în decizia sa prevederile art. 138 alin. (4) din Codul de procedură civilă, potrivit căruia înscrisul se depune în original sau în copie autentificată în modul stabilit de lege, indicându-se locul de aflare a originalului. Înscrisul se depune în original când, conform legii sau unui alt act normativ, circumstanțele cauzei trebuie confirmate numai cu documente în original și când, ca urmare a soluționării cauzei, înscrisul își pierde efectul juridic sau când copiile de pe documentul prezentat au cuprinsuri contradictorii, precum și în alte cazuri când instanța consideră necesară prezentarea originalului.

Totuși, ținând cont de norma citată, instanțele inferioare nu s-au expus în ce măsură este acceptabilă în prezenta speță încasarea datoriei în lipsa unui înscris în original la materialele cauzei, mai ales în situația în care, prin acțiunea reconvențională se pune la îndoială valabilitatea înscrisului (în privința momentului și circumstanțelor în care a fost întocmit) precum și faptul transmiterii banilor.

Suplimentar, Colegiul lărgit reține că, chiar dacă reclamantul a invocat de multiple ori că ar fi prezentat recipisa în original instanței de fond, cercetând minuțios materialele cauzei, instanța de recurs nu a regăsit o mențiune în vreun proces-verbal al ședinței de judecată, potrivit căreia originalul recipisei din 18 iunie 2010 ar fi fost prezentat în ședința de judecată și ar fi fost cercetat de către instanță în original.

Mai mult, în hotărârea primei instanțe nu există nicio mențiune despre cercetarea recipisei litigioase în original de către instanță, ci se indică în motivare într-un mod abstract – “recipisă”, dar nu se specifică faptul că la dosar de fapt e anexată o copie și nu se confirmă prin hotărâre existența în natură a recipisei în original.

Cu toate că prin cererea de apel s-a atras atenția la aceste momente, instanța de apel nu a verificat hotărârea sub acest aspect și a omis să cerceteze în ședința de judecată originalul recipisei din 18 iunie 2010, respingând totodată și demersul apelantului cu privire la ordonarea expertizei grafologice, grafoscopice și tehnice.

Dat fiind faptul că Musienco Alexandru a adus argumente în cererea sa de apel, prin care și-a justificat pretențiile și a adus critici hotărârii instanței de fond, indicând asupra interpetării eronate a normelor materiale de către aceasta, Curtea de Apel Chișinău nu s-a expus asupra acestor argumente, *nu a apreciat probele din dosar*, nu a dat răspuns problemelor de drept ridicate de către parte în apelul său, unele argumente ale apelantului din cererea de apel rămânând fără o analiză corespunzătoare.

Prin urmare, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel incorect a constatat și elucidat circumstanțele cauzei și probele prezentate în acest sens, limitându-se doar la aspectele constatate de către prima instanță.

Instanța de recurs remarcă că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare.

Conform unei jurisprudențe constante degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și, argumentelor invocate de către părți întru admiterea sau respingerea acestora (cauza Garcia Ruiz vs. Spania, hotărârea din 21 ianuarie 1999).

Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce, în speță, lipsește. Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil (cauza Kaufman vs. Belgia, 1986).

Astfel, instanțele judecătorești sunt obligate să-și motiveze soluțiile și concluziile, să furnizeze toate răspunsurile la întrebările care sunt pertinente pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns special în hotărâre. În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (cauza Hiro Balani vs. Spania, 1994).

Ca urmare, instanța de recurs este în imposibilitate de a da o apreciere corectă și justă cazului supus judecării în condițiile când instanța de apel și prima instanță nu au dat o apreciere corespunzătoare probelor prezentate de către participanții la proces și au omis să se expună asupra argumentelor și cerințelor formulate, oferind în decizie explicații neclare și contradictorii, instanța de recurs este în imposibilitate de a verifica corectitudinea aplicării de către instanța de apel a cadrului legal.

Or, potrivit art. 130 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea *multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită* a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

Prin urmare, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că instanța de apel urma să constate și elucideze pe deplin circumstanțele cauzei și probele prezentate în acest sens, să le examineze și să le dea o apreciere în cumul, reflectând în decizie motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de celelalte, așa cum prevede alin. (4) al art. 130 din Codul de procedură civilă, cu respectarea principiului contradictorialității.

Din considerentele menționate și având în vedere faptul că s-a constatat o eroare judiciară, care nu poate fi corectată de către instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a casa integral decizia instanței de apel și de a trimite prezenta cauză civilă spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

Referitor la contestarea cu recurs a încheierii din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respinsă cererea depusă de avocatul Cebotari Adrian în interesele lui Musienco Alexandru cu privire la ordonarea expertizei grafologice, grafoscopice și tehnice, Colegiul lărgit menționează că nu există temeiuri de a casa această încheiere, or la rejudecarea cauzei în instanța de apel, participanții la proces vor fi în drept să înainteze cereri și demersuri întru argumentarea pretențiilor sale în cadrul prezentului litigiu.

Astfel, la judecarea pricinii, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate, creând condiții obiective și reale participanților la proces și judecând pricina, să emită o hotărâre întemeiată și legală, reieșind din toate circumstanțele reale și esențiale ale pricinii. De asemenea, instanța urmează să indice cu suficientă claritate motivele pentru care acceptă sau respinge probele prezentate de către participanții la proces, dându-le o apreciere corespunzătoare, precum și să se expună asupra tuturor argumentelor și cerințelor formulate de către toți participanții la proces.

Având în vedere cele expuse și în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Musienco Alexandru și avocatul acestuia Cebotari Adrian.

Se casează decizia din 26 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Tretiacenco Valerii împotriva lui Musienco Alexandru cu privire la încasarea datoriei și dobânzii de întârziere conform contractului de împrumut, și cererea de chemare în judecată reconvențională înaintată de Musienco Alexandru împotriva lui Tretiacenco Valerii cu privire la declararea nulității recipisei, și se remite pricina spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
Judecătorul

Svetlana Filincova,

Judecătorii

Ala Cobăneanu,

Galina Stratulat,

Dumitru Mardari,

Mariana Pitic